

Edunvalvontakannanotto ympärivuorokautisen akuuttilääketieteen ja perusterveydenhuollon päivystyksen jatkuvuuden turvaamiseksi Kouvolassa

6236/00.04.01/2023

Kaupunginhallitus 27.11.2023 § 303

Valmistelija: apulaiskaupunginjohtaja Tuukka Forsell, puh. 020 615 9333, tuukka.forsell(at)kouvola.fi

Tausta

Kouvola on Suomen 11. suurin kaupunki. Suurimmissa suomalaisissa kaupungeissa on lähes poikkeuksetta yliopistollinen sairaala tai keskussairaala – Kouvolan kokoluokkaa huomattavasti pienemmissäkin kaupungeissa. Kouvolassa on alueellinen sairaala, jossa akuuttilääketieteen ja perusterveydenhuollon päivystys on järjestetty poikkeusluvalla. Päivystyksen jatkuminen on Kouvolan kaupungille ensiarvoisen tärkeää. Päivystyksen siirtyminen Kotkan keskussairaalaan merkitsisi päivystyksen siirtoa yli 50 kilometrin päähän ja noin 45 minuutin matkan päähän Kouvolan keskustaaajamasta, jonka läheisyydessä asuu 85 prosenttia kaupungin asukkaista.

Kymenlaakson hyvinvointialueen 158 925 (31.10.2023) asukasta sijoittuu tasaisesti maakunnan molempiin päihin. Tämä haastaa päivystyksen järjestämisen yhdenvertaisesti. Kymenlaakson keskussairaalassa Kotkassa on yhteispäivystys ja Kouvolassa on akuuttilääketieteen ja perusterveydenhuollon päivystys STM:n luvalla 31.12.2024 asti. Kymenlaakson sosiaali- ja terveystalujen kuntayhtymä yhdessä Kymenlaakson hyvinvointialueen valmistelun ja Kouvolan kaupungin kanssa antoivat 27.5.2022 edunvalvontakirjelmän Sosiaali- ja terveysministeriön päivystyksen turvaamiseksi Kouvolassa.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama työ- ja ohjausryhmä

Sosiaali- ja terveysministeriön asettaman työ- ja ohjausryhmän selvityksen tavoitteena on koota tieto nykytilasta, väestön palvelutarpeesta, osaamisen ja henkilöstön riittävydestä, vaikuttavuudesta ja kustannusvaikuttavuudesta sekä siitä, miten keskittämisen- ja päivystyssääntely nykyisin on käytännössä toteutunut ja miten tehtävien keskittämisestä on alueilla sovittu. Tavoitteena on myös saada säädösvalmistelun tueksi ehdotuksia ja vaihtoehtoja lyhyemmälle ja pidemmälle aikavälille siitä, miten erikoissairaanhoidon sairaaloiden ja terveydenhuollon ympärivuorokautisten päivystysten palveluvalikoimaa, työnjakoa ja yhteistyötä tulisi kehittää kansallisella tasolla. Lisäksi tavoitteena on osaltaan varmistaa palvelujärjestelmän riittävä alueellinen ja kansallinen valmius ja varautuminen. Kouvolan päivystys tukee kaikkia näitä tavoitteita.

Kaikkia hyvinvointialueita kuullaan selvityksen valmistelun aikana. Selvitystä hyödynnetään hallituskaudella tehtävän säädösvalmistelun ja kansallisen ohjauksen tukena. Hallitusohjelmaan on kirjattu, että vuoden 2024 aikana säädetään kansallisesta sairaaloiden ja päivystysten kokonaisuudesta. Myös erikoissairaanhoidon työnjakoa koskevat säädökset uudistetaan.

Työ- ja ohjausryhmässä on sosiaali- ja terveysministeriön, valtiovarainministeriön, hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän edustus, ja työryhmän toimikausi on 1.9. – 31.12.2023. Työryhmän puheenjohtajana toimii hyvinvointialuejohtaja Petri Virolainen Päijät-Hämeen hyvinvointialueelta, ja ohjausryhmän puheenjohtajana osastopäällikkö Anna Cantell-Forsbom sosiaali- ja terveysministeriöstä. Ohjausryhmässä ei ole Kymenlaakson hyvinvointialueen edustusta, mutta työryhmässä on johtajajäsen Marja-Liisa Mäntymaa.

Tilastot

Kouvola on 79 001 (31.10.2023) asukkaan kaupunki, jolla ei ole omaa keskussairaalaa. Aukasta noin 83 % asuu 15 km säteellä Kouvolan keskustasta. Kouvola ikääntyy muuta maata nopeammin, väestöstä 29,8 % on yli 65-vuotiaita, kun vastaava luku koko maassa on 23,3 %. Kouvolan päivystysasiakkaista 40,6 % on yli 65-vuotiaita, 25,1 % on yli 75-vuotiaita ja 9 % on yli 85-vuotiaita. Etenkin ikääntyneet tarvitsevat paljon apua eri osa-alueilla ja heidän inhimillinen ja lääketieteellinen hoitonsa vaarantuisi, jos Kouvola ei olisi nykyisen laajuista päivystystä. Ikääntyneellä väestöllä on tyypillisesti mm. epäselviä hankalia tulehdussairauksia ja vaikeistakin syistä johtuvaa yleistilan laskua, joiden selvittely ja hoidon aloittaminen viivästyisivät ilman akuuttilääketieteen päivystystä. Mm. aivoverenkiertohäiriöiden kohdalla seurausta olisivat esim. pidentynyt kuntoutumisaika, hankalammat jäännösoireet ja etenkin työikäisille hidastunut töihin paluu. Kevyempienkin päivystyspotilaiden, esim. pientraumojen hoito hankaloituisi merkittävästi.

Akuuttilääketieteen ja perusterveydenhuollon päivystyksen jatkuvuuden turvaaminen on tärkeä Kouvola kaupungille ja koko maakunnalle päivystyspalvelujen turvaajana. Ratamokeskus on valmistunut toukokuussa 2022, joka mahdollistaa päivystystoiminnan jatkumisen moderneissa, laadukkaissa tiloissa Kouvola nykyisessä laajuudessaan.

Päivystyksen kävijämäärät ovat olleet nousussa Ratamoon muuton jälkeen. Lokakuussa 2023 keskiarvo oli 132 asiakasta / vrk. Tulot perustuvat asiakasmaksuihin ja muiden hyvinvointialueiden laskutukseen. Merkittävimmät ta-kustannuksia nostavat asiat ovat laboratorio ja röntgen sekä niiden jälkeen vuokratyövoima.

Hyödyt ja haitat

Ympäri vuorokautisen akuuttilääketieteen ja perusterveydenhuollon päivystyksen järjestäminen Kouvolassa on hyödyllistä Kymenlaaksolle, koska

- Ensihoidon resursseja ei tarvitse lisätä
- Lisärakentamista ei tarvita, koska keskussairaalan uutta päivystystä ei ole rakennettu nykyistä isompien potilasmäärien varalta
- Kouvolan päivystys tuottaa lääkärituen ja MET-toiminnan Ratamon (Kouvolan perusterveydenhuollon) vuodeosastoille äkillisissä tilanteissa
- Kouvolan päivystys tukee päivystyspalveluita suuronnettomuustilanteissa siten, että kaikkia potilaita ei kuljeteta keskussairaalaan
- Alueellinen yhdenvertaisuus ja tasapuolisuus toteutuu
- Kouvolan pohjoisosassa Valkealan alueella toimii Suomen suurin varuskunta (Vekaranjärvi) ja Utissa jääkäriyrykmentti, jotka tarvittaessa tukeutuvat Kouvolan päivystykseen.
- Yhteistyö poliisin kanssa toimii mm. siten, että poliisi toimittaa pahoinpitelyn uhrit päivystykseen. Poliisin resurssit ovat rajallisia
- Inhimilliset näkökulmat huomioiden mm. hoidon aloitus viivästyy ja potilaiden ja omaisten liikkuvuus lisääntyvät huomattavasti
- Keskussairaala ei ruuhkaudu ja pystyy paremmin keskittyä sen ydintehtävään

Haitat on myös tunnistettava, jos ympärivuorokautinen päivystys toimisi vain Kotkassa:

- Kouvola on Suomen 11. suurin kaupunki ja ympärivuorokautisen päivystyksen lopettaminen johtaisi Kouvolan kaupungin merkittävään eriarvoisuuteen muihin vastaavankokoisiin kaupunkeihin nähden.
- Potilaita ei voida tarkkailla, koska henkilökuntaa ei ole siihen
- Ensihoito ei kuljettaisi potilaita suoraan Kouvolan sairaalaan, vaan vain Kotkaan, jolloin keskussairaalan tilat eivät riittäisi ja päivystys ruuhkautuisi entisestään
- Ns. kiirevastaanoton ovet olisi suljettava riittävän aikaisin, jottei kehittyisi ylityötä. Samasta syystä tarkkailtavia potilaita ei voisi olla.
- Em. syistä se olisi epäsuosittu työpiste (tällä hetkellä Kouvolan päivystys on suosittu työpiste, eikä hoitohenkilökunnan rekrytointi ole ollut vaikeaa)

- Käytännössä henkilökuntaa (ml. lääkärit) on lisättävä Kotkaan vähintään samassa suhteessa mitä Kouvolaan vähennetään
 - Kotkan päivystyksen ja Kouvolan kiirevastaanoton henkilöstömäärä olisi siis isompi kuin nykyisten päivystysten yhteenlaskettu henkilöstömäärä
- lab ja rtg eivät toimisi virka-ajan ulkopuolella. Tutkimustarpeet olisi siis toteutettava KOKS:ssa.
 - Todennäköisesti HUS-diagnostiikka joutuisi lisäämään henkilökuntaa KOKS:aan
- Päivystysten nyt voimassa olevat lääkärivuokraussopimukset on irtisanottava molemmissa päissä ja kustannukset nousevat, koska sopimukset on tehty ennen inflaation nousua
- Kelan matkakorvaukset kasvavat
- Akuuteissa asioissa digitalisaatiolla ja liikkuvilla palveluilla ei korvata päivystyspalveluita
 - Niihinkin tarvitaan henkilökuntaa
 - Liikkumiseen menee aikaa
 - Liikkuva palvelu pystyy hoitaa vain kevyempiä potilastapauksia

Talous

Johtajaylilääkäri Marja-Liisa Mäntymaa on 1.6.2022 arvioinut päivystysvaihtoehtojen kustannusvaikutuksia seuraavasti: Jos Poks päivystys olisi nykyisen 24/7-aukiolon sijasta avoin vain klo 7-23 päivittäin, niin toiminta-ajasta tippuisi kolmannes pois, ja täysin kylmä päivystys olisi vailla henkilökuntaa. Säästöä henkilöstökulusta voisi siis tulla enimmillään 2,8 M€, mutta koska yöllä paikalla on joka tapauksessa henkilöstöä vähemmän (vaikkakin yötyöisillä), niin säästölaskelmassa on 2,0 M€.

Poks-yöpäivystyksen päättyminen edellyttäisi kuitenkin yhden sairaalassa päivystävän osastopäivystäjän pestaamista, kustannuslisä nykytilaan (vapaamuotoinen päivystys) verrattuna 0,3 M€/vuosi. Lisäksi potilassiirrot Poks-KOKS lisääntyisivät sekä yöaikaan että päivällä, jonka takia tarvittaisiin todennäköisesti 1,5-2 ensihoitoyksikköä lisää 24/7. Kustannusvaikutus olisi 0,9-1,2 M€/vuosi. Lisäksi Koks-päivystys tarvitsisi vähintään yhden 24/7 hoitajavuoron lisää (6 hoitajaa á 45000 €) lisääntyvän potilasmäärän takia, yhteensä 270000 €/vuosi, ja todennäköisesti lisää lääkäriyöpanosta.

Yhteensä pelkästään osastopäivystäjän, ensihoidon ja Koksien hoitajalisän takia koituisi vuodessa 1,47-1,77 M€ oheiskustannus, eli suuri osa säästöstä on kulunut pois, vaikka mukana ei ole Koksiin

tarvittavaa lisälääkäripanosta. Koks-päivystys tarvitsisi myös lisätilaa, jotta potilasmäärä mahtuu tiloihin.

Säästöpotentiaali jää siis ohueksi.

Akuuttipalvelujen tulosaluejohtaja Kimmo Salmio arvioi, että keskussairaalaan joudutaan lisäämään lääkäriresurssia 1-2 lääkäriä/vuoro ympärivuorokautisesti ja Kouvolassa päivä- ja iltaresurssit pysyvät samana. Hänen mukaansa yhden hoitajavuoron lisäys ei tulisi riittämään.

Vertailua muihin hyvinvointialueisiin:

Etelä-Savossa on kaksi yhteispäivystystä Mikkelissä ja Savonlinnassa, HUS-alueella on pieniä päivystyksiä ja Lapin hyvinvointialueella on Lapin keskussairaalan lisäksi yhteispäivystys myös Kemissä. Raaseporin päivystys on siirtymässä Länsi-Uudenmaan HVA:n haltuun mahdollisesti 2025 alkaen. Tällöin Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella olisi HUS:n ylläpitämä Lohja ja HVA:n ylläpitämä Raasepori.

Loppupäätelmä

Päivystyspalveluiden järjestämisessä tulee huomioida alueen erityispiirteet, jotta asukasohjan edellyttämät riittävän laajat päivystyspalvelut voidaan turvata. Kouvolassa on Kymenlaakson lähialueen ainut psykiatrinen sairaala, johon hyvinvointialue on sitoutunut vielä 20 vuoden vuokrasopimuksella ja sairaalan toiminnan edellytyksenä on, että alueella on saatavilla päivystyspalveluita. Kouvolan keskustasta on 55 kilometriä Kotkan keskussairaalaan päivystykseen. Valtatie 15 on jo äärimmilleen kuormittunut suurteollisuuden kuljetusreitillä (HaminaKotka Satama, UPM:n Kymin ja MM Kotkamills Boards Oy:n tehdasintegraatit, Stora Enson Sunilan ja Inkeröisten sekä Anjalankosken tehtaot, Kouvolan rautatie- ja maantieteterminaali (Kouvola RRT), Vaalimaan raja-asema sekä Kymenlaakson jätteenkäsittelylaitos). Tien kantokyky on koetuksella, samalla kun se on jo tällä hetkellä sairaskuljetusten tärkein väylä Kymenlaaksossa. Päivystyksen mahdollinen päättyminen Kouvolassa lisää merkittävästi liikennemääriä ja näin ollen myös riskejä valtatiellä 15. Asiakkaiden / potilaiden hoitopääsyajat pitenevät, jotka lisäävät myös hoidollisia riskejä. Kymenlaakson sairaalaverkko on muodostunut palvelemaan kaksinapaisen maakunnan väestöä tarkoituksenmukaisella tavalla, ja se on otettava pitkjänteisesti huomioon päivystyspalvelujen järjestämisessä Kymenlaaksossa siten, että akuuttilääketieteen ja perusterveydenhuollon päivystys säilyy Kouvolassa.

Hyvinvointipäällikkö Sanna-Riitta Junnonen on kokouksessa paikalla vastaamassa kysymyksiin.

Lisätietoja: hyvinvointipäällikkö Sanna-Riitta Junnonen, puh. 020 615 7429, sanna-riitta.junnonen(a)kouvola.fi;

Kaupunginjohtajan ehdotus:

Kaupunginhallitus päättää antaa edunvalvontakannanoton Kymenlaakson hyvinvointialueen johtajalle Harri Hagmannille, Kymenlaakson hyvinvointialueen hallitukselle ja kouvolaalaisille luottamushenkilölle ympärivuorokautisen akuuttilääketieteen ja perusterveydenhuollon päivystyksen jatkuvuuden turvaamiseksi Kouvolassa. Akuuttilääketieteen ja perusterveydenhuollon päivystyksen pysyvyyttä Kouvolan kaupunki pitää erityisen tärkeänä.

Kaupunginjohtajan muutettu päätösehdotus:

Kaupunginhallitus päättää antaa edunvalvontakannanoton jakelussa mainitun mukaisesti.

Kaupunginhallituksen päätös:

Kaupunginhallitus hyväksyi muutetun päätösehdotuksen.

Kannanotto toimitetaan selostusosassa mainituille työ- ja ohjausryhmille, sosiaali- ja terveysministeriölle, Kymenlaakson hyvinvointialueen johtajalle Harri Hagmannille, Kymenlaakson hyvinvointialueen hallitukselle sekä kouvolaalaisille luottamushenkilölle.
